

Verslag 2017-2018

2017 en 2018: Twee prima jaren voor onze roofvogels!

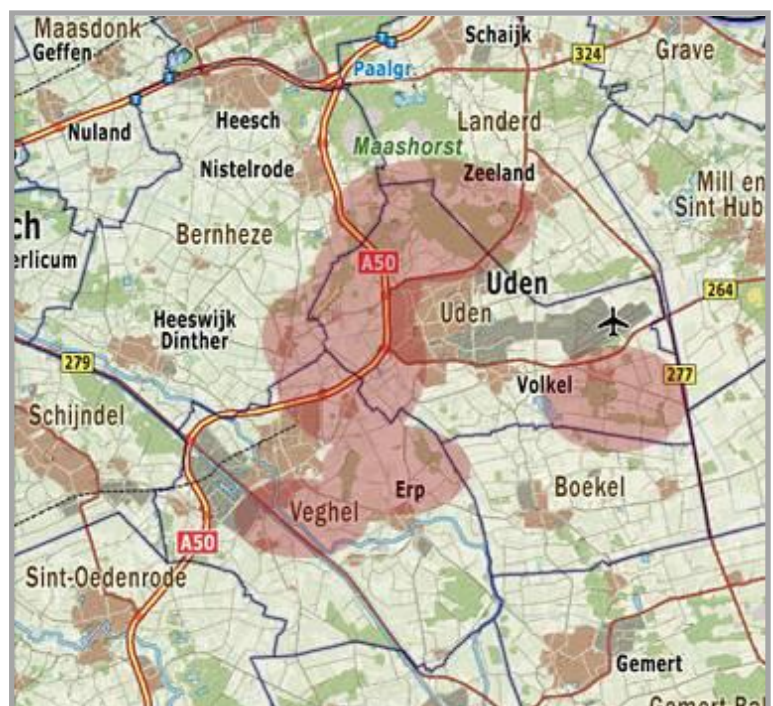
Na het topjaar 2016 met bijna 200 jonge roofvogels hebben afgelopen twee jaren in onze regio in 2017 178 en in 2018 175 jonge roofvogels het nest verlaten. Mooi hoge aantallen, respectievelijk het 2^e en 3^e beste jaar ooit gemeten vanaf 1999. Als je naar het aantal nesten kijkt, zie je stabiliteit bij Buizerd en Torenvalk, een kleine afname bij Havik en heeft de Sperwer de voorzichtige opwaartse lijn helaas niet doorgezet. Met de Boomvalk gaat het ronduit slecht, nog twee paartjes houden stand.

Het landelijke succes van de Slechtvalk is ook hier merkbaar. Zoals vorig verslag is voorspeld groeit het aantal slechtvalkbroedsels gestaag door (naar vier) en gezien de bezetting van hoogspanningsmasten en o.a. de kerk van Veghel met nog niet broedende paren zal dit aantal de komende jaren waarschijnlijk nog verder groeien. In Nederland broeden inmiddels twee paartjes Visarend (Biesbosch) en verder al leuke aantallen Rode Wouw (11/14) en Zeearend (11/15) en ook weer Zwarte Wouw (1/1). Mogelijk gaan we hier de komende jaren in onze regio ook nog wat van merken. Je weet maar nooit!

De oorzaken van de veranderingen die in dit artikel genoemd worden zijn natuurlijk divers en per soort weer anders. Daarbij komt dat ons onderzoeksgebied beperkt is en conclusies zijn aan de hand van dergelijke kleine aantallen niet echt verantwoord.

Het onderzoeksgebied beslaat net zoals andere jaren Maashorst-Zuid tot boven de Brobbelbies, de wijde omgeving van Mariaheide, de Erpse bossen, Volkel-Odiliapeel en de wijde omgeving van Zijtaart. Het veldwerk wordt gedaan door minimaal eenentwintig personen die vaak groepsgewijs opereren, maar ook zijn diverse gebieden door deze personen alleen bezocht. Alles wordt vastgelegd op nestkaarten en daarnaast opgeslagen in een centrale database.

Om in de roofvogelnesten te kunnen kijken wordt er geklommen of gebruik gemaakt van stokken waarop een spiegel of een (draadloze) camera gemonteerd is. Sommige werkgroepen beperken zich echter tot het waarnemen vanaf de grond.

De broedsels van de volgende soorten worden gevolgd: Boomvalk, Buizerd, Havik, Slechtvalk, Sperwer, Torenvalk en Wespendif. Alle broedresultaten worden hieronder in een tabel naar voren gebracht.

Totaaltabel

Jaar:	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	76	69	82	64	65	68	66	61	60	47	47	72	48	63	71	56	54	60	49	61
Eieren	193	197	241	184	207	165	160	154	135	137	151	231	128	184	210	163	171	217	168	217
Jongen	179	190	206	171	174	149	121	139	113	128	125	185	114	144	196	139	150	185	143	164
Uitgevlogen	175	178	197	157	157	135	112	138	105	117	109	180	101	140	173	124	137	166	126	137

Omstandigheden 2017

De omstandigheden in 2017: een vrij zachte winter werd gevolgd door een zachte, droge en zonnige maart, april was wat kouder, maar ook droog en zonnig. Mei was extreem warm, zonnig en zeer droog, juni ook zeer warm, en zonnig, maar met een normale hoeveelheid neerslag. Juli ten slotte bracht normale temperaturen en zon, maar was wel zeer nat.

De Veldmuizen deden het ogenschijnlijk goed in onze regio. In andere delen van het land was van de piek in 2014 niets meer over. Over de talrijkheid van de andere muizen als de Bosmuizen en de Rosse Woelmuizen valt niets zinnigs te zeggen. Met het Konijn gaat het nog steeds niet goed, ze komen vooral geconcentreerd voor. Ook met de Haas gaat het ronduit slecht. Van de echte vogeleters (Havik, Slechtvalk, Sperwer) telden we dit jaar 30 nesten tegen 32 in 2016 en 28 in 2015. Of we daarmee mogen concluderen dat het vogelaanbod in 2017 normaal was...? Rob Bijlsma stelt in de Takkeling dat het vogelaanbod voor 2017 goed was, laten we het daar maar op houden. Voor de sociale wespen begint 2017 erg goed met al nestbouwende koninginnen in maart. In de zomer en nazomer is de wespenstand echter volledig ingezakt.

Omstandigheden 2018

Ook de winter van 2018 was weer zacht, de vierde zachte winter op een rij. In februari en begin maart temperaturen net onder het vriespunt en later in maart nog een korte periode (17-21 maart). Vanaf april was het extreem zacht, mei warm en juni, juli en augustus zeer warm, Kortom een fenomenale zomer. April was nog zeer nat, daarna werd het droog, droger, droogst. Alleen in augustus viel een normale hoeveelheid regen.

2018 was een veldmuisarm jaar. Ook voor de andere muizen als Bosmuis en Rosse Woelmuis was 2018 geen best jaar. De stand van het Konijn is al jarenlang bedroevend en daar was 2018 geen uitzondering op. Hetzelfde geldt voor de Haas. Van de echte vogeleeters (Havik, Slechtvalk, Sperwer) telden we in 2018 28 nesten tegen 31 in 2017, 32 in 2016 en 28 in 2015. Rob Bijlsma stelt in de Takkeling dat het vogelaanbod voor 2018 ondanks de aanhoudende droogte bovengemiddeld.

Voor de wespen geldt dat 2018 een slecht jaar was in de bossen zelf, maar redelijk tot goed in het boerenland (vooral Gewone Wesp).

Per soort zie je hieronder wat de resultaten zijn in ons werkgebied:

Boomvalk

Het gaat niet goed met de Boomvalk in onze regio. Mogelijk voor klein deel te wijten aan feit dat de Boomvalk zich steeds minder gemakkelijk laat vinden. Ze lijken steeds minder vocaal te worden. Dat is weliswaar voor ons lastig, maar blijkbaar voor de Boomvalken de beste tactiek. Met overal Haviken, Bosuilen en nu ook al Slechtvalken om je heen is het beter om niet te veel op te vallen. Landelijk wordt trouwens bijna 50% van alle Boomvalkennesten op hoogspanningsmasten gevonden. Zaak dus om die goed in de gaten te houden. Bij ons was het laatste hoogspanningsmastnest in 2015.

In 2017 is overigens nog zeker één territorium meer gevonden dan vermeldt in onderstaande tabel, echter daar was het waarschijnlijke nest al leeg toen we het vonden, derhalve geen nestkaart gemaakt! Uiteindelijk één jong uitgevlogen in 2017, een triest resultaat!

In 2018 is één van de twee gevonden nesten al in de eifase verlaten. Beide ouders waren nog wel aanwezig! Oorzaak is ons onbekend.

*Adult Boomvalk met Huiszwaluw
(foto Willy van Lanen 20-08-2017)*

Boomvalk	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	2	2	4	4	6	6	6	6	9	6	2	4	3	3	3	2	1	0	0	2
Eieren	6	5	10	11	10	12	14	17	17	16	6	8	8	7	5	5	0	0	0	6
Jongen	3	5	8	11	10	12	8	14	15	16	5	7	8	6	5	5	0	0	0	6
Uitgevlogen	3	1	8	11	8	11	8	14	11	15	4	5	8	5	5	5	0	0	0	3

Buizerd

In 2017 hebben we ons met ongeveer twee uitgevlogen jongen (47) per succesvol paar (24) aan het Noord-Brabantse gemiddelde gehouden. Maar één niet succesvol paar dus en erg weinig uitval onder de jongen. Een stabiele voedselsituatie? Weinig lastige haviken? Niet alles goed gezien? Een combinatie van deze en wellicht nog andere factoren? Of dit allemaal daadwerkelijk aan de voedselsituatie te wijten is weten we niet: we doen helaas geen kwalitatief en kwantitatief voedselonderzoek.

In 2018 waren er vier niet-succesvolle paren, twee mislukt in de eifase en twee in de jongenfase. In één geval was de stam net boven het nest finaal afgebroken. Ondanks deze vier mislukte broedsels toch een zeer succesvol jaar voor de Buizerd. Het op een na beste jaar ooit qua broedgevallen en qua uitgevlogen jongen. Gemiddeld 1,85 uitgevlogen jong per succesvol paar. Dat is net boven het Brabantse gemiddelde van 1.7 over 2018.

*Buizerd in Erp op
18 november 2018.
(foto Willy van Lanen)*

*Buizerd in Heeswijk-Dinther
op 4 december 2018.
(foto Mignon van den Wittenboer)*

Buizerd	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	31	25	32	21	24	23	26	17	22	11	14	26	18	19	26	21	17	17	16	16
Eieren	55	48	68	38	54	40	46	22	33	20	20	51	27	29	47	34	27	41	21	36
Jongen	52	48	55	38	52	38	41	26	30	20	17	41	27	25	44	30	26	31	17	30
Uitgevlogen	50	47	51	34	47	36	37	26	29	19	16	41	24	23	38	28	29	28	14	25

Havik

Het aantal broedparen van de Havik is gedaald ten opzichte van de jaren 2012–2016. Een aantal vaste Havik locaties is verlaten. Dit lijkt vooral het geval met de wat kleinere bosjes in het buitengebied. Verder opvallend dat geen enkel nest in 2017 en 2018 vier of meer jongen opleverde. Dat is voor het laatst in 2013 gebeurd. Voor 26 en 31 uitgevlogen jongen moeten we zelfs nog verder terug naar 2011/2010. Geen al te beste jaren voor de Haviken dus. Is de echte havikpiek over? Is de voedselsituatie verslechterd? Is er een verband met de afname van duivenmelkers of met de komst van de Slechtvalk, die alom aanwezig is in onze contreien? Vragen genoeg! Benieuwd wat de komende jaren gaan brengen.

Havik	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	15	12	17	16	19	21	16	13	14	12	10	15	8	14	14	10	7	8	5	7
Eieren	37	29	43	39	62	49	40	28	36	29	25	43	19	28	31	27	23	26	17	21
Jongen	32	26	41	39	52	45	37	25	33	29	24	35	19	24	28	23	19	22	15	16
Uitgevlogen	31	26	41	38	47	38	37	25	32	28	22	33	18	23	25	21	18	20	14	15

Slechtvalk

De positieve trend heeft zich voortgezet. Het territoriaal paartje rondom de hoogspanningsmasten tussen de Goorse Bossen Erp en Boekel is in 2017 op een van die hoogspanningsmasten inderdaad tot broeden overgegaan. In 2018 niet, maar in dat jaar is van de kerk in Heeswijk-Dinther en van de kerk in Erp een succesvol paar te melden. Opvallend dat er geen uitval onder de jonge Slechtvalken lijkt te zijn. Wat gaat er nog gebeuren de komende jaren? Wie had dit prachtige succes een aantal jaren geleden kunnen denken!

Eerste ei van de Slechtvalk bij Agrifirm Veghel op 29-03-2017. (Foto Jan van de Tillaart)

Slecht- valk	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	4	3	2	1	1	1	1													
Eieren	11	9	7	3	3	3	2													
Jongen	11	9	7	3	3	3	2													
Uitgevlogen	11	9	7	0	3	3	2													

Sperwer

De Sperwer leek weer mooi uit het dal te klimmen, maar kreeg in 2018 toch nog een tikkie. Veel broedsels zitten tegenwoordig in de steden en dorpen of dicht er tegenaan. Sperwers zijn te vinden op kerkhoven, bij sportvelden en zelfs in (grote) tuinen (in 2017 minimaal vijf paar in onze regio). In natuurgebieden als De Maashorst wordt nog nauwelijks gebroed. Daar worden de laatste jaren nog maximaal drie territoria gevonden. Waarschijnlijk is dit voornamelijk te wijten aan predatie (van de Havik). Hopelijk was het aantal broedparen van 2018 een incident en zet de positieve trend van de jaren daarvoor zich door. Het gemiddelde aantal van 3,4 uitgevlogen jongen per succesvol paar is behoorlijk lager dan het Nederlandse en Brabantse gemiddelde van 3,8.

*Mannetje Sperwer in Heeswijk-Dinther 20-05-2017.
(foto Willy van Lanen)*

*Mannetje Sperwer Melven
Veghel 09-04-2017.
(foto Willy van Lanen)*

Sperwer	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	10	15	13	11	7	9	6	8	8	6	9	12	7	13	13	10	13	19	10	20
Eieren	37	57	56	40	37	25	25	28	25	24	37	49	22	45	55	41	44	75	46	80
Jongen	33	53	38	27	25	20	11	25	15	21	34	35	19	38	52	39	38	66	44	58
Uitgevlogen	31	48	33	22	22	18	6	25	15	18	30	34	15	38	44	36	33	55	39	45

Torenvalk

De Torenvalk lijkt zich op een iets hoger niveau te stabiliseren. In 2018 viel helaas een van de Torenvalkkasten uit de boom op het moment dat de eieren op uitkomen stonden, zie foto.

Bijzonder is wel het enorme verschil in de deelgebieden binnen ons werkterrein.

Het gebied direct ten zuiden van de Leijgraaf (bedoeld wordt Mariaheide en directe omgeving) lijkt voor de Torenvalk niet meer interessant. Van 2001 tot en met 2006 hadden we hier in totaal 46 broedsels. Dat is een gemiddelde van bijna acht per jaar. Van 2011 tot en met 2018 komen we aan twee broedparen. Dat is een gemiddelde van nog een kwart per jaar. Aan de broedgelegenheid kan het niet liggen. De nestkasten hangen nagenoeg allemaal nog op dezelfde plekken. Als we met mensenogen naar het landschap kijken, is ook dat niet heel erg veranderd. Uiteraard zijn veel weilanden veranderd in maisakkers of tuinderijen vol plastic, en de weilanden die er nog zijn, zijn minder bloemrijk, maar daarmee nog geen duidelijke reden voor deze enorme keldering. Hoe is dat dan ten noorden van de Leijgraaf? Van 2001 tot en met 2006 26 broedgevallen, is een gemiddelde van ruim vier en van 2011 tot en met 2018 61 broedgevallen is een gemiddelde van ruim 7,5. Hier doet zich dus een behoorlijke stijging voor. En nagenoeg al deze broedsels zitten gewoon in cultuurland, waar net als ten zuiden van de Leijgraaf meer maïs en minder bloemen en overhoekjes te zien zijn. Vooralsnog een compleet raadsel!

*Torenvalk 19-11-2017.
(foto Willy van Lanen)*

*Torenvalk Veghel 25-05-2018.
(Foto Ton van de Tillart)*

Torenvalk	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	13	11	13	11	8	8	11	16	4	11	12	15	11	13	13	12	15	16	18	16
Eieren	49	49	55	53	41	36	33	59	22	48	63	80	50	>72	>68	>55	>67	>82	>84	74
Jongen	47	49	55	53	32	31	22	49	18	42	45	67	39	51	65	42	59	71	67	54
Uitgevlogen	47	47	55	52	30	29	22	48	16	37	37	67	36	51	60	34	54	63	59	49

Wespendief

Ook in 2017 en 2018 weer veel inspanning verricht om Wespendiefbroedsels op te sporen. Het boomtoppen in het Hurkske en de Wespendieftellingen in en rond De Maashorst hebben helaas niets opgeleverd. Wel redelijk wat waarnemingen en diverse plekken waar wespennesten uitgegraven zijn en een Wespendiefbroedsel gevonden via toppen in de Vresselse Bossen in de buurt van Nijnsel. Hier niet opgenomen, omdat dat niet in ons standaard gebied valt.

Wespen- dief	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1	2	1	2	0	0	0
Eieren	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	2	0	3	0	0	0
Jongen	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	2	0	3	0	0	0
Uitgevlogen	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	1	0	3	0	0	0

Samenvattend

Mooie cijfers de laatste drie jaren. Dat geeft hoop voor de toekomst en hopelijk gaan we volgend jaar weer net zo veel vinden. Heb je zin om ons daarmee te helpen dan kan dat, we kunnen namelijk alle hulp gebruiken.

Neem dan contact op met William van der Velden (william.vandervelden@home.nl)

Jaar:	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999
Broedparen	76	69	82	64	65	68	66	61	60	47	47	72	48	63	71	56	62	46	55	61
Eieren (geteld) gem.	3,2	3,6	3,6	3,8	4,2	3,4	3,1	3,6	3,8	3	4,4	4,2	4,6	4,4	4,1	3,6	3,8	4,5	4,1	3,7
Jongen per nest gem.	2,4	2,8	2,5	2,6	2,5	2,2	2	2,3	1,9	2,7	2,7	2,6	2,4	2,2	2,7	2,3	1,9	3,5	1,8	2,7
Jongen uitgevlogen gem.	2,3	2,6	2,4	2,5	2,4	2	1,8	2,3	1,8	2,5	2,3	2,5	2,2	2,2	2,4	2,3	1,9	3,3	1,8	2,7
Uitgevlogen	175	178	197	157	157	135	112	138	105	117	109	180	101	140	173	124	137	166	126	137

Namens de

William van der Velden

Met dank aan Mignon van den Wittenboer voor correctie en lay-out van het verslag.

Deelnemers werkgroep 2017/2018:

Ad Bekkers, Cor Broeren, Corne Danen, Annemarie van Diepenbeek, Gertrude van den Elzen, Lammy van Diepenbeek, Arno van Eggelen, Hans van den Heuvel, Chris van Lieshout, John Opdam, Paul Reijs, Berry Setton, Ruud Steenbakkers, Jan van den Tillaart, Ton van den Tillart, William van der Velden, Theo Veldpaus, Wil Verbossen, Jan Verhoeven, Piet van der Voort, Pieter van der Voort, Ad van Zutphen.

Literatuur:

- *Bijlsma R.G.: Trends en broedresultaten van roofvogels in Nederland in 2017. De Takkeling: Jaargang 26 (2018), nummer 1.*
- *Bijlsma R.G.: Trends en broedresultaten van roofvogels in Nederland in 2018. De Takkeling: Jaargang 27 (2019), nummer 1.*